

ارتباط شیعی
eShiaa
مدرسه فقاہت
Feqahat School

درس خارج اصول استاد مهدی گنجی

۹۸/۱۲/۱۴

بسم الله الرحمن الرحيم

« فهرست دروس

حوزه علمیه قم

مسجد اعظم

قم

مدرسه فیضیه

مدرسه خان

مدرسه آیت الله گلپایگانی

سایر مدارس

فقه معاصر

تفسیر و نهج البلاغه

رجال

دروس به زبان عربی

مباحث مستحدثه حکومتی

سرفصل های 1401 - 1400

پرونده علمی

فهرست مسائل

موضوع درس اساتید

حوزه علمیه نجف

نجف

حرم امیرالمؤمنین (ع)

مساجد

حوزه علمیه مشهد

مدرسه آیت الله خویی

سایر مدارس مشهد

تفسیر و نهج البلاغه

سایر حوزه ها

شهرستانها

کربلا

بیروت

دمشق

داکار (آفریقا-سنگال)

قطیف و احساء

کابل

سایر موضوع ها

کلام و فلسفه

طب در روایات

بزرگان معاصر

تقریر عربی درس ها

راهنما

تقریر نویسی

مشکلات

ثبت نام پخش زنده

ثبت نام

ویرایش اطلاعات

نرم افزار پخش زنده-رایانه

نرم افزار پخش زنده-اندروید

سایت های مرتبط

کتابخانه مدرسه فقاہت

ویکی فقه

ویکی پرسش

تقریر مدرسه فقاہت

سطوح عالی

محتویات

۱ مقدمه واجب

۱.۱ بررسی وجوب مقدمه واجب

۱.۱.۱ ادله اثبات و انکار وجوب مقدمه

۱.۱.۱.۱ دلیل نقلی وجوب مقدمه: دلالت اوامر مولویه در شریعت بر وجوب

مقدمه

۱.۱.۱.۱.۱ بررسی مقدمه اول دلیل نقلی وجوب مقدمه: ظهور اوامر در

مولویت

۱.۱.۱.۱.۱.۱ بیان اول عدم ظهور اوامر در مولویت نسبت به مقدمات

۱.۱.۱.۱.۱.۱ نکته عدم ظهور اوامر متعلق به مقدمات شرعیه در

مولویت

۱.۱.۱.۱.۱.۱.۱ نظر استاد: ظهور اوامر متعلقه به خصوصیات

شرعیه متعلق در مولویت

۱.۱.۱.۱.۱.۱.۲ نکته عدم ظهور اوامر متعلق به مقدمات شرعیه در

مولویت

۱.۱.۱.۱.۱.۲.۱ مجال نداشتن ظهور امر به مقدمات عقلیه در

ارشادیت

۱.۱.۱.۱.۲ بیان دوم عدم ظهور اوامر متعلق به مقدمات در مولویت

۱.۱.۱.۱.۲.۱ عدم تاکید ذی المقدمه به وسیله امر به مقدمه

۱.۱.۱.۱.۳ بیان سوم عدم ظهور اوامر متعلق به مقدمات در مولویت

موضوع: ادله اثبات و انکار وجوب مقدمه / بررسی وجوب مقدمه واجب / مقدمه واجب

خلاصه مباحث گذشته:

بحث در مورد اثبات و انکار وجوب مقدمه بود. برای وجوب مقدمه به ادله ای تمسک شده بود که در شریعت اوامری وجود دارد که به مقدمه تعلق گرفته است. در جواب گفته شده بود: این اوامر برای ارشاد است و مولوی نیست. استاد فرمودند: حمل بر ارشادیت صحیح نیست. در این جلسه به بررسی این مطلب پرداخته می‌شود که اوامر متعلقه به مقدمات، مولوی هستند یا ارشادی.

۱. مقدمه واجب

۱.۱. بررسی وجوب مقدمه واجب

۱.۱.۱. ادله اثبات و انکار وجوب مقدمه

۱.۱.۱.۱. دلیل نقلی وجوب مقدمه: دلالت اوامر مولویه در شریعت بر وجوب مقدمه

بحث در مورد این دلیل بود که ما اوامری در شریعت داریم که به مقدماتی (شرعی و عقلیه) تعلق گرفته است. گفته شده است این اوامر ظهور در مولویت دارند و دلالت بر وجوب غیری مولوی دارند. البته باید به این دلیل اضافه شود که فرقی بین موارد منصوصه و غیر منصوصه نیست؛ چون ملاک اوامر منصوصه، مقدمیت است و در سائر موارد غیر منصوصه، این مقدمیت وجود دارد؛ پس مطلق مقدمه وجوب غیری دارد.

این دلیل مرکب از دو مقدمه است. مقدمه اول این است که اوامری که در شریعت به مقدمات تعلق گرفته است؛ اوامر مولویه هستند. مقدمه دوم تعدی از موارد منصوصه به غیر منصوصه است. در ادامه به بررسی دو مقدمه مذکور پرداخته می‌شود.

۱.۱.۱.۱.۱. بررسی مقدمه اول دلیل نقلی وجوب مقدمه: ظهور اوامر در مولویت

گفته شده است که ظاهر حال مولی در این است که هر امری که از مولی صادر می‌شود، اعمال مولویت و ظهور در مولویت دارد؛ یعنی اگر قرینه ای بر خلاف این ظاهر حال مولا وجود نداشته باشد، حمل بر مولویت می‌شود.

۱.۱.۱.۱.۱. بیان اول عدم ظهور اوامر در مولویت نسبت به مقدمات

بعضی ادعا کرده‌اند: ما قبول نداریم که در مثل اوامر وارده در مورد مقدمات، ظهور در مولویت داشته باشند؛ بلکه ارشاد به حکم عقل هستند. مثل مرحوم خویی این اوامر را ارشادی می‌داند. ما باید این مطلب را بررسی کنیم که آیا انکار ظهور اوامر متعلقه به مقدمات در مولویت، صحیح است یا نه؟ ما دو سنخ مقدمه داریم. یک سنخ مقدمات شرعی هستند و یک قسم مقدمات عقلیه هستند. بررسی عدم ظهور اوامر متعلق به مقدمات در دو مقام مطرح می‌شود.

۱.۱.۱.۱.۱.۱. نکته عدم ظهور اوامر متعلق به مقدمات شرعی در مولویت

نسبت به مقدمات شرعی گفته می‌شود: کسانی که قائل به ارشادی بودن آنها هستند، می‌گویند: هر چند که ظاهر حال مولا این است که در بیان اوامر و نواهی اعمال مولویت

به بیان دیگر، دو طریق برای اظهار شرطیت وجود دارد:

۲. شارع بگوید: لا صلاة الا بالطهور

۱.۱.۱.۱.۱.۱.۱.۱ نظر استاد: ظهور اوامر متعلقه به خصوصیات شرعیه متعلق در مولویت

بیان مطلب: ما می‌توانیم خصوصیات متعلق را با دو نحوه به مکلف برسانیم. گاهی اوقات بیان خصوصیت در قالب امر است و گاهی اوقات در قالب امر نیست. مثلاً طبیب به مریض می‌گوید: این قرص را قبل از غذا بخور و یک بار می‌گوید: شرط اثر گذاری این قرص این است که قبل از غذا خورده شود. هر دو صورت برای تاثیر گذاری قرص است؛ ولی در ارتکاز ما این است که صیغت اول اعمال مولویت است و اگر مکلف این کار را نکند استحقاق مواخذه دارد. هر چند که این استحقاق هم برای تاثیر گذاری است؛ اما اعمال مولویت شده است.

پس اشکالی ندارد که امر به مقدمه هم اعمال مولویت باشد و بیان شرطیت باشد. نظیر اوفوا بالعقود که اعمال مولویت نسبت به وفای عقد است و بالالتزام دلالت بر صحت عقود

می‌کند. در آیه وضو نیز مولا اولاً اعمال مولویت می‌کند و بالالتزام دلالت بر شرطیت طهارت برای نماز می‌کند.

خلاصه کلام: ارتکاز ما این است که نسبت به اوامری که از مولا صادر می‌شود و بعد از امر مولا، نام آن را شروط می‌گذاریم اعمال مولویت شده است.

۱.۱.۱.۱.۱.۱.۲ نکته عدم ظهور اوامر متعلق به مقدمات شرعیه در مولویت

نسبت به مقدمات عقلیه گفته شده است که اگر امر به یک مقدمه ای از مقدمات عقلیه متعلقی تعلق بگیرد، ظهور در مولویت ندارد. مثلاً اگر مولا بگوید: ادخل السوق و اشتر اللحم، امر به دخول سوق، ارشادی است؛ زیرا در جایی که زمینه حکم عقل وجود دارد، جای اعمال مولویت نیست. پس ظاهر امر به مقدمات عقلیه ارشاد است.

۱.۱.۱.۱.۱.۱.۲.۱ مجال نداشتن ظهور امر به مقدمات عقلیه در ارشادیت

به نظر ما حمل ظهور اوامر متعلقه به مقدمات عقلیه بر ارشاد صحیح نیست؛ زیرا ارشاد در جایی است که تذکر لازم باشد و ارشاد لازم داشته باشد. وقتی که معلوم است که باید به بازار برود تا بتواند گوشت بخرد، ارشاد معنا ندارد؛ پس در مقدمات عقلیه واضحتر است که امر ظهور در ارشادیت ندارد.

در ذهن ما این است که وقتی که یک پدری به بچه‌اش می‌گوید: برو نان بخر، اعمال مولویت است. فرقی بین امر به رفتن و نان خریدن نیست. اساساً نان خریدن نیز مانند رفتن، مقدمه است و غالب اموری که امر به آنها شده است، مقدمه هستند و امر به ذی المقدمه را در نهایت کار بیان می‌شود. مثلاً آمر می‌گوید فعلاً این کارها را انجام بده تا بعداً می‌گویم چکار کن.

نتیجه: اوامر متعلقه به مقدمات عقلیه ظهور در مولویت دارند.

۱.۱.۱.۱.۱.۱.۲ بیان دوم عدم ظهور اوامر متعلق به مقدمات در مولویت

مرحوم بروجردی فرموده است [۱]: هر چند که امر به یک سری مقدمات در شریعت داریم و اوامر مولوی هستند؛ اما این اوامر به غرض تاکید امر به ذی المقدمه و تکرار امر به ذی المقدمه هستند. مثلاً وقتی مولا می‌گوید: ادخل السوق و اشتر اللحم، مراد از ادخول السوق تاکید امر به ذی المقدمه است. یا مثلاً وقتی کسی می‌گوید: امروز بیا نه فردا، مراد از نه فردا، همان تاکید امروز بیا است. ما قبول داریم که دو مدلول در بیان مقدمه و ذی المقدمه وجود دارد؛ ولی دو مدلول داشتن، منافاتی به تاکید بودن ندارد. شاهد این مطلب این است که اگر مولایی بگوید هر کس امر من را امتثال کند دو درهم به او می‌دهم. حال در جایی که فعل یک مقدمه دارد، مستحق دو درهم است.

۱.۱.۱.۱.۱.۲.۱ عدم تاکید ذی المقدمه به وسیله امر به مقدمه

به نظر ما امر به دخول سوق تاکید شراء لحم نیست. اساساً مولا در بعضی موارد امر به ذی المقدمه ندارد؛ اما امر به مقدمه دارد. در این جا تأکید در کار نیست. چه بسا امر به

مقدمه قبل از امر به ذی المقدمه است بلکه ممکن است هنوز تصمیم به امر به ذی المقدمه ندارد. پس اولاً احساس ما این است که امر به مقدمه به نفس مقدمه است و تأکید ذی المقدمه نیست ثانیاً در بعضی موارد تأکید معنا ندارد؛ زیرا امر به مقدمه آمده است؛ ولی امر به ذی المقدمه صادر نشده است.

تا این اینجا دو بیان برای از بین بردن ظهور امر به مقدمات در مولویت مطرح شد.

۱.۱.۱.۱.۳ بیان سوم عدم ظهور اوامر متعلق به مقدمات در مولویت

بیان دیگری که برای انکار مولویت اوامر مقدمات مطرح شده است، لغویت است. گفته شده است: اساساً امکان ندارد که اوامر متعلق به مقدمات، اوامر مولویه باشند. مرحوم اصفهانی از جمله کسانی است [۲] که با قرینه لغویت قائل به عدم مولویت شده است. ایشان فرموده است: امر مولوی یعنی امر به داعی بعث مکلف است. در جایی که ما امر به ذی المقدمه داریم و مولوی است و به داعی بعث به ذی المقدمه جعل شده است، همان امر به ذی المقدمه اگر به ذی المقدمه و به تبع به مقدمه باعثیت دارد که همان کفایت می‌کند چون یک فعل دو محرک نمی‌تواند داشته باشد و اگر کفایت نمی‌کند مولوی بودن امر به مقدمه هم کفایت نمی‌کند.

به نظر ما امر به مقدمه لغو نیست. در مقدمات شرعیه که پر واضح است که امر به مقدمه لغو نیست. دو بیان برای عدم لغویت وجود دارد که در جلسه آینده مطرح می‌شود.

[۱] نه‌ایه الاصول، المنتظری، الشیخ حسین علی، تقریر بحث السید حسین بروجردی، ج ۱، ص ۱۸۵.

[۲] نه‌ایه الدرایه فی شرح الکفایه، محمد حسین اصفهانی، ج ۲، ص ۱۷۱.

